

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ח' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב - י"ד אב תשע"ג מסכת פסחים ל"א - ל"ז ♦ תרומות א', ב' - א', ח' קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 739

בס"ד, י"ד אב תשע"ג

מסכת פסחים ל"א - ל"ז ♦ תרומות א', ב' - א', ח'

השבוע בגליון

- ♦ חסות כפר דיר יאסין הנטוש למצוות מרור
- ♦ לקיטת מרור בכפר ערבי שנכבש במלחמה
- ♦ "לשם מצת מצווה" - מדוע ואיך בדיוק?
- ♦ אפיית מצות בשני תאריכים?

- ♦ מצות מתירס
- ♦ ברכתו של תירס מעוך

- ♦ מה תחזית מזג האויר?
- ♦ מדוע כל החיטים אינן חמץ?
- ♦ העכברים שהכריעו במחלוקת הפוסקים...
- ♦ מה הוא אורז?

דבר העורך

סיפורה של מיטה

את האוטובוסים של "המקשר", האוטובוסים העתיקים והמקרעים, אני מכיר מהסיפורים בלבד. אבל, בני הדור ההוא, שנסעו באוטובוסים הללו שהעלו עשן על כל סביבותיהם, מתארים אותם בצבעים חיים כל כך, עד שמבלי משים, אתה לופת את כסאך בידיך, כדי להמנע מטלטולי הדרך הקשים. הם גם לא ישכחו לספר על המנוע שהיה ממוקם באמצע האוטובוס ואף שלא תמיד עלה בידו להעלות את האוטובוס על תכולתו במרומי הקסטל, לעולם היה משמיע קולות וברקים, כהוכחה להשתדלותו. חדי הזיכרון שבהם, לא ידלגו גם על ספסלי העץ הארוכים שנקבעו בדפנות ה"מכונה" להווחת הנוסעים. כך או כך, בחודש אב, לפני שנים רבות שירך אוטובוסיל שכזה את דרכו בעצלתיים בכבישי הצפון כשהוא נושא על גגו חפץ מוזר ביותר.

★ ★ ★

ישיבת "קול תורה" שבשכונת בית וגן בירושלים, שוכנת כיום בבניינים מרווחים. היו ימים, בתחילת דרכה של הישיבה, שראשיה ומייסדיה, הגאון רבי יחיאל מיכל שלזינגר זצ"ל והגאון רבי ברוך קונסטט זצ"ל, נאלצו לנהל את ישיבתם בצמצום רב, וכך, כאשר ביום מן הימים עלם חמודות התדפק

דף לג/א כגון דאחמיץ במחובר
מה תחזית מזג האויר?

בתקופת קציר החיטים אפשר לחזות ביהודים דרוכים ומתוחים, המתעדכנים תדיר בתחזית מזג האוויר, בעוד ביתר ימות השנה הוא מעניין אותם כשגל דאשתקד.

על מה ולמה? על כך, ועוד - במאמר שלפנינו.

נפתח בגמרתנו, לא לפני שניציין כי "חמץ" אינו רק קמח שעורב במים ונעשה עיסה שטפחה והחמיצה, אלא כמבואר בסוגיות הגמרא (דף מ' ועוד), גם תבואה מסוגלת להחמיץ, שאם שרו חיטים או שעורים במים, הרי הן נעשות חמץ.

גמרתנו הדנה בנושא מסויים לגבי הפרשת תרומה קובעת, כי לא רק תבואה שנקצרה מסוגלת להחמיץ, אלא גם תבואה המחוברת לקרקע עלולה להחמיץ ממי גשמים שהירוהו.

מדוע כל החיטים אינן חמץ? לא פלא, איפוא, שנשאל הרשב"א (שו"ת ח"ו סי' כ'), כי לפי גמרתנו לעולם לא תימצא חיטה הראויה לאפיית מצות, שהרי אין לך חיטה שלא ירדו עליה גשמים, שאם לא כן, כיצד זה נבטה, צמחה והבשילה?!

הרשב"א השיב, כי גמרתנו עוסקת בתבואה שהבשילה לחלוטין וחדלה לינוק מן הקרקע. חיטים אלו, הרי הן כחיטים קצורות שירדו עליהן גשמים. ברם, כל עוד התבואה יונקת מן הקרקע, אין היא סופגת את מי הגשמים וממילא אינה מחמיצה, וכן נפסק להלכה (שולחן ערוך או"ח סי' תס"ז סעי' ה').

עומד, איפוא, יהודי בפאתי השדה, שומר על החיטים הבשלות העומדות לקצירה ונושא את עיניו למרום להבחין בכל טיפת גשם, והנה, לחרדתו, אד עלה מן הארץ והשקה את פני האדמה. הנפסלו החיטים לאור דברי הרשב"א, שחיטים בשלות מסוגלות להחמיץ אף בטרם קצירתן?

ובכן, המעיין בספרי הפוסקים נוכח, כי אין להתחלחל מטיפות גשמים בודדות או מזילוף קל היורד על התבואה, כדברי בעל מאמר מרדכי בשם רבינו מנוח, כי כוונת גמרתנו "דווקא על ידי גשמים מרובים, אבל על ידי זליפה מועטת שירד על השבלים - לא חוששין, ומותר אפילו למצות מצווה" (משנה ברורה שם ס"ק י"ח).

גשם כבד - כן, גשם קל - לא: בנימה מקילה יותר, כותב בעל שו"ת מעיל צדקה (שו"ת סי' ס"ט, הובא בשערי תשובה או"ח סי' תס"ז ס"ק י"ב), כי אין דברי גמרתנו אמורים אלא כאשר נפתחו ארובות השמים וגשם כבד ניתן על הארץ יום ולילה, או אז, יש לחשוש כי החמיצה התבואה. ברם, אם

צעילוי נשמת

הר"ר **נחמיה מנדלבאום** ז"ל
ב"ר חיים ז"ל נלב"ע כ"א באב תשנ"ח
זוג' מרת **סבינה** ע"ה
ב"ר סלומון ז"ל נלב"ע י"ח באב
תנצב"ה
הונצח ע"י בני ידידנו
הר"ר **שלמה מנדלבאום** ומשפ' שיחיו - ת"א

צעילוי נשמת

הר"ר **רפאל נאמן** ז"ל
ב"ר מנחם ומלכה ז"ל
נלב"ע ט"ז באב תשס"ג
תנצב"ה

צעילוי נשמת

מרת **גיטה גרינברג** ע"ה
ב"ר שמעון ש"ב לייבל ז"ל
נלב"ע י"ג מנחם-אב תשנ"ו
תנצב"ה
הונצחה ע"י ידידנו הר"ר **שמעון גרינברג** ומשפחתו שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרן סלומון** ז"ל ב"ר אב ז"ל
נלב"ע י"ז באב תשמ"ח **תנצב"ה**

הונצח ע"י בני ידידנו הר"ר **זאב סלומון** ומשפחתו שיחיו - בני ברק

נר ה'
נשמת
אדם

ירד גשם "רגיל", אין לחשוש להחמצת התבואה. הוא אף מעיד, כי בשנת תע"ב ירדו גשמים על החיטה, והוא פסק כי אין לפסול אותן, אלא אם כן ניכרו בהן סימנים שהחמיצו.

עם זאת, מדברי פוסקים אחרים משתמע, כי לא הקילו עד כדי כך. אחד מהם הוא החיי אדם (כלל קכ"ח סעי' ב') הכותב, כי ראוי לקצור את החיטים בעוד מראן הירקרק לא סר מעליהן ולא בשלו לגמרי, כדי להימנע מאפשרות שהן יירטבו בגשם לאחר בשלותן ויחמיצו. מדבריו עולה, כי אכן, אם ירד גשם על החיטה יותר מ"זליפה מועטת", יש לחשוש כי החמיצה. המשנה ברורה מצטט את דבריו (שם ס"ק י"ז ובסי' תנ"ג ס"ק כ"ב) והוא מסיים: "ועל כן המנהג לקצור דגן של שמורה בעודן לחין קצת".

מאיידך, בעל ערוך השולחן (שם סעי' י), ערער על מנהג קצירת החיטים בעודן לחות, הן מפני שבעודן לחות קשה מלאכת טחינתן ולישתן, והן מפני שאליה היא וקוף בה - הלחות שנותרה בהן, גורמת לעיסה להחמיץ במהרה! לפיכך הוא מסיק, כי "לא יקצרו עד שיגמרו והיו לבנים, אך לא ימתינו שיתייבשו לגמרי".

בארץ ישראל, בה אין שכיחים הגשמים בעונת הקציר, יש שכתבו, כי לכל השיטות, יש לקצור את החיטים אחר גמר בישולן (ראה פסקי תשובות תס"ז אות ד').

נגענו במאמר זה בחלק המעשי של החמצת החיטה. עדיין לא עסקנו בחיוב "ושמרתם" שציוותנו התורה לשמור על החיטים ועל המצות לבל תחמצנה, תוך כדי כוונה כי עושים כן "לשם מצת מצווה". על כך במאמר נוסף בגליון זה.

דף לה/א אורז ודוחן

העכברים שהכריעו במחלוקת הפוסקים...

"דגן" הוא חמשת מיני התבואה: חיטים, שעורים, כוסמין, שובלת שועל ושיפון. על פת שנאפתה מקמח של אחד ממינים אלו מברכים "המוציא לחם מן הארץ" לפני אכילתה, וברכת המזון לאחריה; בפסח מיני הדגן נחשבים חמץ; אפשר לאפות מהם מצות; חובה להפריש מהם חלה. שאר מיני הזרעים, אינם בעלי תכונות אלו, לבד מן האורז, אשר ביצר לעצמו מעמד מיוחד - לדעת רבי יוחנן בן נורי, האורז זהה במעמדו לחמשת מיני דגן לכל דבר ועניין.

אף שאין הלכה כמותו, אלא פוסקים שהאורז הוא ממיני הקטניות (עיין לשון הרמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ה הל' א'), הוכתר האורז בדינים יחודיים - מברכים עליו בורא מיני מזונות, לפי שהוא משביע וזן (שולחן ערוך אורח סי' כ"ח סעי' ז), ואורז שגובל עם קמח חיטים מקבל ממנו את כח החימוץ (עיין משנה חלה פ"ג משנה ז, רמב"ם הל' ביכורים פ"ו הל' א, שולחן ערוך אורח סי' תנ"ג סעי' ב, ועיי"ש במשנה ברורה ס"ק י"ד ובשו"ת באר יצחק אורח סי' ח).

מה הוא אורז? מחלוקת גדולה קיימת בין הראשונים - מה הוא אורז?

לדעת רש"י בסוגייתנו, במהלך הדורות התחלפו השמות. האורז שבימי חז"ל מכונה על ידינו דוחן, לעומת זאת, הקטניות שבימי חז"ל נקראו אורז, מכונים על ידינו דוחן. היפוך היוצרות. אכן, יש קהילות, בעיקר של חסידים, הנוהגות לברך על האורז שנתמעך ברכת "שהכל ניהו בדברו" בלבד, מחמת הספק. אולם, מקובל ברוב קהילות ישראל, כי האורז שלנו הוא האורז של חז"ל והדוחן שלנו הוא הדוחן של חז"ל, וכן מצדד המשנה ברורה מדברי האחרונים (סי' ר"ח ס"ק כ"ה).

הערוך השולחן (שם סעי' כ"א) מסכם באופן נחרץ: "ואף שיש שנסתפקו בזה, אך עכשיו נתברר הדבר, שכן הוא ואין שום ספק בדבר". כלומר, הוברר באופן חד משמעי שהאורז נותר אורז והדוחן נותר דוחן. הערוך השולחן אינו מספר כיצד הוברר הדבר, אך מסורת מעניינת מספרת, כי הגאון מוילנא הוכיח זאת בבדיקה פשוטה.

בדיקת העכברים: בגמרא (בבא מציעא מ/א) נפסק, כי המפקיד אצל חברו דוחן והוא עירבו עם דוחן שלו, כאשר לאחר שנה הוא מחזיר לו את הדוחן, הוא רשאי לנכות 1/20 מן הכמות המקורית, משום שעכברים אוכלים שיעור זה מן הדוחן במהלך שנה. ואם הפקיד אצלו אורז, הנפקד רשאי לנכות 1/40 מן הכמות המקורית. נערכה בדיקה, איזו כמות העכברים אוכלים מן הדוחן ומן האורז, והתברר, כי מן הסוג המכונה אורז הם אוכלים כמות של 1/40 ומן הסוג המכונה דוחן הם אוכלים כמות של 1/20 (תשובות והנהגות, ח"א סי' קפ"ו, וראה בספר וזאת הברכה עמ' 241).

מצות מתירס: עסקנו עד כה באורז. מפליא לגלות דיון שלא היה עולה על דעתנו, לגבי התירס! בדורות עברו כונה התירס "חיטה טורקית". כה השתרש הכינוי בתודעת האנשים, עד שהיה מי שצידד בכך שהתירס אינו ממין הקטניות שבני אשכנז נוהגים שלא לאכול בפסח, אלא הוא מין ממיני החיטים, והוא אף הביא ראיות וסימוכין לכך.

ברם, החתם סופר זצ"ל (שו"ת אורח סי' קכ"א) דחה את הדברים מכל וכל לא לפני שציין, כי "לולי שכתב מעלתו, שעניים בגלילותיו מצפים ועומדים על תשובה שלי ושצריך למהר ולהחיש מעשה תשובתי כי הזמן בהול וממשמש ובא, לולי כן לא הייתי עט ממחר בתשובה לדון בדבר חדש מה שלא שערום אבותינו והייתי נמלך בגדולים ממני, אך להיות עיניהם של עניים נשואות ומיחלים לתשובתי כפי דבריו ע"כ אראה מה ישים ה' בפי והוא יצילנו ממכשול". סוף דבר, החתם סופר מוכיח, כי התירס אינו ממיני החיטה, ומסיים, כי יש לנו לסמוך על הקבלה שבידינו מאבותינו ומרבותינו, כי התירס הוא ממיני הקטניות (עיי"ש בכל דבריו).

על דלת הישיבה, מתוך שחשקה נפשו בתורה, השיב לו הרב קונשטט זצ"ל, כי יאות בשמחה וברצון לקבלו לישיבה, אלא, שאזלו ה...מיטות. הבחור פער את פיו בתמהון, אך ראש הישיבה סיבר את אזניו, כי מצבה הפיננסי של הישיבה בכי-רע, חובותיה נמתחו מעל ומעבר לגבולות שמנהליה יכולים להרשות לעצמם, ולא נותר במשרדי הישיבה כסף, אף לא להכישת מיטה. "בני היקר. אם חשקה נפשך בתורה, מצא מיטה, הנח אותה בישיבה, והצטרף אלינו לשקוד על דלתות התורה והעבודה", סיים ראש הישיבה.

מספר שעות אחר כך, עשה הבחור את דרכו לצפון הארץ, אל ביתו. סיפר להריו את המתרחש עמו, וכעבור זמן לא רב, יצא את הבית כשעל גבו "מיטת סוכנות", שהוא קיבל מן השלטונות בעת עלייתו לארץ ישראל. מיטות מסוג זה פיארו את בתיהם של רבים מסבינו. אלו היו מיטות ברזל כבדות, מוצקות וגדולות, שלשבחן אפשר לומר כי מעולם לא נשברו.

בקושי רב תמנן מיודענו את דרכו ברחובות עירו לעבר תחנת ההסעות, ובהגיע האוטובוס העמיס את המיטה על גגו, ובטרם החל הנהג בנסיעה הזדרז הבחור, נכנס לתוך האוטובוס, פתח את חלון הברזל שבגגו, ואחז בידיו את כרעי המיטה. מן הצפון עד... ירושלים. שעות ארוכות עמד הבחור, שאהבת התורה יקדה בליבו בלא מיצרים, כשידיו מאובנות אל על, אצבעותיו האדימו מן המתכת הלוהטת, כפות ידיו נצרבו בחום השמש, זרועותיו התחככו ללא הרף במסגרת החלון המהבילה, שרידיו רעדו ממאמץ, והוא - פניו לירושלים עיר הקודש, ללמוד תורה.

סוף סוף, לאחר שעות ארוכות ומייגעות הופיע האוטובוס בשערי ירושלים ועל גגו המיטה. ברחוב קינג ג'ורג' כיבה הנהג את המנוע האומלל, והודיע על סיום הנסיעה. בימים ההם לא היתה תחבורה מסודרת ממרכז העיר לשכונות השונות. בלא אומר ודברים, תפס הבחור את מיטת הסוכנות, העמיסה על גבו, היטיב את אחיזתו במזוודתו, ויצא אל הדרך. הולכים ללמוד תורה.

בערוב היום, נראתה דמות צנומה בפתח ישיבת קול תורה, ועל גבה מיטה ענקית. הוא הגיע אל המנוחה ואל הנחלה.

הרב מ. א. הי"ו מירושלים, ששיגר אלינו מעשה זה, הוסיף וציין, כי ה"בחור עם המיטה", הפך ברבות השנים לתלמיד חכם מופלג, ועדיין הוא מתגורר בקרבת הישיבה שבה למד תורה במסירות.

דומה, כי אף אם אנו חשים שלעשיית מעשים מעין אלו דרושה נחישות, אהבת תורה ויראת שמים בדרגה גבוהה, יש לשאוב לקח ומוסר מאורח חייהם של אותם אנשים רגילים למראה, שאהבת התורה שפיעמה בהם המריצתם לפעולות ומעשים מעוררי השתאות.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ניתן להשיג את הספר המבוקש
אנא עבדא

פרקי חיים מאלפים של התעלות
בתורה, בעבודה ובגמילות חסדים.

להזמנת הספר: 1700-500-151

השיעור בדף היומי

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות ביממה

מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חייוני: 073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

חדש!

בקו זה ניתן להאזין גם

לשיעורים בספר

"ותן חלקנו"

להאזנה הקישו 3

פנינים

דף מב/א ואלו עוברים בפסח...

ציאה מכל הגלויות

כידוע מגדולי הדורות, אף בתורה שבעל פה יש פשט, רמז, דרש וסוד. אכן, מעניין הדבר כי ארבע הגלויות נזכרו כאן במשנה: ואלו עוברים בפסח "כותח הבבלי ושכר מדי וחומץ האדומי וזיתים המצרי" - מצרים, בבל, פרס ומדי ואדום.

ברכתו של תירס מעור: מעניין לציין, כי למרות שהוכרע כי אינו ממניי החיטה אלא ממניי הקטניות, עדיין החתם סופר אינו מכריע כיצד יש לברך על תבשיל תירס מעור, או על פת שנאפתה מקמח תירס, משום שלא הוסר הספק מזהותו, שיתכן שהוא כמין אורז! משום שיש בו מתכונות האורז, שכאשר הוא מתערב בקמח חיטה, אף הוא מחמיץ ולכאורה ברכתו "מזונות", ולפיכך הוא מסיק, כי יש להחמיר ולאכלו בתוך הסעודה בלבד, שבכך הוא נעשה חלק מן הסעודה, ואין צורך לברך עליו (חת"ס שם סי' נ', ועיי' במשנ"ב סי' ר"ח ס"ק ל"ג שנכון לכתחילה לחוש לזה, ובשער הציון אות ל"ו הוסיף, כי אם אין אפשרות לאוכלו בתוך הסעודה, ברכתו שהכל).

דף לח/א אף כאן משלכם

חסות כפר דיר יאסין הנטוש למצוות מרור

לפני יותר משישים שנה היה הדבר, בשנת תש"ט. היתה זו תקופת ערב פסח, ובארץ ישראל ניטשה מלחמה עזה עם צבאות ערב, אשר גרמה למחסור חמור בחסה הנדרשת לקיום מצוות מרור בליל הסדר. **לקיטת מרור בכפר ערבי שנכבש במלחמה:** יהודים בעלי יוזמה ירדו לכפר דיר יאסין הסמוך לירושלים, אשר נכבש וננטש על ידי תושביו, וליקטו חסה בשפע. ברם, בשיחה בין הגאון רבי עזרא עטייה זצ"ל, ראש ישיבת פורת יוסף, לבין הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל, רבה של ירושלים (עיי' מקראי קודש פסח ח"ב סי' י"ד), העלה ראש ישיבת פורת יוסף חשש, כי המרור אינו ראוי לקיום המצווה, מפני שהוא גזול ומי שאכל ממנו בליל הסדר, לא זכה לקיים מצוות מרור!

הדיון המרתק שהתפתח בעקבות שיחה זו, גולש למושגים הלכתיים שונים, המתגבשים למכלול מרהיב של סברות שובות לב, ותחילה נדון, מה דינו של יהודי שגנב מרור מיהודי ואכלו בליל הסדר, הקיים את מצוות אכילת מרור? ואם לא - מדוע?

ובכן, לעומת ארבעת המינים, שדינם התפרש בתורה כי יש לקיים את המצווה [ביום הראשון בארבעת המינים השייכים למקיים המצווה שנאמר (ויקרא כג/מ): "לכם", דינם של מצה ומרור לא התפרש בגמרא, אך הלכה פסוקה היא לגבי מצה, כי האוכל מצה גזולה בליל הסדר, אינו מקיים מצוות אכילת מצה (ראה שולחן ערוך אור"ח סי' תנ"ד סעי' ד').

דין "לכם" גם במצה: לגבי מקורה של הלכה זו קיימות שתי גישות עיקריות בפוסקים. הרא"ש (סי' י"ח) מוכיח מסוגייתנו, כי גם במצה נאמר דין "לכם" שהמצה צריכה להיות שייכת לחפץ לקיים בה מצוות אכילת מצה.

מצווה הבאה בעבירה: ואילו גדולי האחרונים, הלבוש (שם) והשאגת אריה (סי' צ"ב) נוקטים, כי לא נאמר במצה דין "לכם", אלא שאין מקיימים את המצווה באכילת מצה גזולה, מפני שהיא "מצווה הבאה בעבירה".

הן כך והן כך, לכאורה, ברי, כי יהודי זה לא קיים מצוות אכילת מרור.

הבה נדון בשיטות אלו, ונגלה כי מסקנה זו אינה מוסכמת על כל הדעות, כלהלן.

תחילה נדון בדעת הרא"ש, הסובר כי קיים דין "לכם" באכילת מצה. הרא"ש מתייחס למצה בלבד, מה דינו של המרור? בכך נחלקו הפוסקים. הפרי חדש כותב, כי הואיל וגמרתנו (לט/א) מקישה מצה ומרור זה לזה, הרי שאף במצוות אכילת מרור קיים דין "לכם". ברם בעל כנסת הגדולה כותב בשם רבינו ירוחם (הובא בביאור הלכה שם), כי דין "לכם" מיוחד למצה בלבד ולא למרור. הנה כי כן, לפי שיטתו, האוכל מרור זה, יצא ידי חובה.

עתה נדון בשיטת הלבוש והשאגת אריה, כי אין לקיים מצוות מרור במרור גזול, לפי שהיא מצווה הבאה בעבירה.

הנה, קיימת מחלוקת יסודית בין מרן המחבר רבי יוסף קארו לבין הרמ"א (עיי' שולחן ערוך אור"ח סי' תרמ"ט סעי' ה'): לדעת השולחן ערוך, רק מצווה דאורייתא המתקיימת תוך כדי עבירה אינה נחשבת לקיום מצווה, לא כן מצווה מדרבנן. הנה כי כן, לדעת השולחן ערוך, האוכל מרור זה קיים מצווה, שהרי בזמן שאין מקריבים קרבן פסח, מצוות מרור היא מדרבנן בלבד.

לגבי החסות שנלקטו מכפר יאסין, מתווסף הדיון אם כיבוש הכפר במלחמה הפקיע את בעלות תושביו על אדמתם וממילא החסה אינה גזולה כלל. זאת, ועוד: אף אם לא הופקעה הקרקע מבעלותם, בוודאי התייאשו הימנה. אמנם, אין יאוש חל על קרקע, אך הואיל והחסה בשלה, אין היא נחשבת כחלק מן הקרקע, לפי שאינה זקוקה לה, ולפיכך חל ייאוש הערבים והחסה מותרת לכל דכפין [זאת, מלבד השאלה אם דין גזל נכרי שווה לדין גזל ישראל לגבי מצווה הבאה בעבירה, ע"ש].

דף לח/ב מצה המשתמרת לשם מצה

"לשם מצת מצווה" - מדוע ואיך בדיוק?

באמצעות המעשה הבא שהתרחש בירושלים לפני עשרות שנים, נברר לאשורו את דין התורה "ושמרתם את המצות". תחילה נספר את המעשה כפי שהתרחש, אחר כך נסביר את פרטיו.

אפיית מצות בשני תאריכים: מעשה ביהודי ירא שמים מדקדק במצוות, שבמשך שנים נהג לאפות את מצותיו לפסח בשני תאריכים. בחודש ניסן היה אופה את המצות להן נזקק לשבעת

ימי הפסח, ובערב פסח אחר חצות אפה בחרדת קודש את המצות בהן קיים באותו לילה את מצוות אכילת מצה, כמנהג ישראל הנוהגים לאפות את מצות המצווה של ליל הסדר אחר חצות "שהוא זמן הקרבת קרבן פסח" (טור ושולחן ערוך או"ח סי' תנ"ח).

בעת שאפה את המצות עבור כל הפסח, היה מיוחדנו מדקדק לומר "לשם מצה", כ"מנהג ישראל קדושים... לעשות שימור לשם מצה בכל המצות" (משנה ברורה סי' ת"ס ס"ק ב.). כלומר, אף על פי שכל מצה שאינה חמץ ראויה למאכל בפסח, אף שלא כיוונו לאפותה לשם מצה, מכל מקום, נהגו ישראל לדקדק בדבר.

בעת אפיית המצות בערב פסח עבור קיום מצוות אכילת מצות בליל הסדר, כיוון במיוחד "לשם מצת מצווה", שהרי כך ציוותנו תורתנו הקדושה "ושמרתם את המצות" - ודרשו חכמים, כי יש לעשות את המצות מתוך כוונה לשמור עליהן לבל תחמצנה, ולכוון כי עושים כן לשם מצת מצווה. שנה אחת נאנס היהודי ולא יכול היה לאפות את מצותיו בערב הפסח. שאלתו היתה אם הוא רשאי לקיים את מצוות אכילת מצה בליל הסדר, עם המצות שאפה בחודש ניסן, עליהן אמר "לשם מצה".

ובכן, מחלוקת ראשונים גדולה בדבר, והיא תלויה בפירוש דברי סוגיינתו. בגמרתנו מבואר כי המצה הנאכלת בליל הסדר צריכה להאפות "לשמה", לשם מצת מצווה, ולפיכך, מצות שנאפו שלא לשם מצת מצווה, אינן ראויות לקיום מצוות אכילת מצה בליל הסדר. השאלה שנחלקו בה הראשונים היא, עד כמה צריכה להיות מוגדרת כוונה זו. יש אומרים כי יש למקדה באופן ברור ומדוייק בליל הסדר, לאמר: "אני מכוון לאפות מצה בה אקיים את מצוות אכילת מצה בליל הסדר". ראשונים אחרים חולקים וסוברים, כי די בכוונה לאפות את המצות עבור מצות לחג הפסח, זאת דרשה תורתנו, לאפות מצות עבור פסח.

בעל שולחן ערוך הרב (או"ח סי' תנ"ג סעי' י"ד) כותב, כי עיקר להלכה כדעת הסוברים, שדי בכוונה כללית לאפות מצה עבור פסח, ולא דווקא בכוונה מיוחדת לאפות מצה עבור ליל הסדר (ועיין מקראי קודש אפיית מצות סי' א').

יש לציין כי לא נולד דיונינו אלא ביהודי זה, אשר הפריד את אפיית מצות ליל הסדר מאפיית המצות המיועדות ליתר ימי הפסח. ברם, אדם האופה בפעם אחת את כל המצות הדרושות לו, הן לליל הסדר והן ליתר ימות הפסח, בוודאי ראויות כל המצות לקיום מצוות אכילת מצה בליל הסדר, שהרי התכוון לאפות את מצותיו גם עבור ליל הסדר (חזון איש, סי' קכ"ד על סוגיינתו).

בעל תפארת שלמה והשם משמואל מבארים כי "אלו עוברים בפסח" - בכח מצוות הפסח להעביר את ארבע אומות אלו מן העולם, ולהוציאנו מן הגלות...
אף בפיוט לפרשת החודש נאמר "ארבע מלכויות (במספר סידורים הוחלף ל"שונאיך" מפני הצנזורה) נדוש נא".

לעילוי נשמת
הר"ר **צבי נתן פינקלשטיין** ז"ל
ב"ר חיים מנחם ז"ל נלב"ע י"ד מנחם אב תשנ"ז
תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **חיים פרנקל** ז"ל
ב"ר יעקב הכהן ז"ל נלב"ע י"ג באב תשס"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **פאניה מושקובסקי** ע"ה
בת הר"ר אהרן ז"ל נלב"ע י"ט באב תשנ"ח
תנצב"ה
הונצחה ע"י נכדה ידידנו
הר"ר **אפרים ברנד** ומשפ' שיחיו - גבעתיים

לעילוי נשמת
ר' משה פודור הכהן ז"ל בן ר' בן ציון הי"ד
נלב"ע י"ג מנחם אב תשס"ג, ממתפללי "אגודת רעים" - ב"ב **תנצב"ה**
הונצח ע"י משפחות **פודור** ו**בן ארי** הי"ו

ייחודי במאורות!
לימוד הדף היומי ולימוד המשנה ביום השנה
"לימוד המשנה טוב לנשמה"

לעילוי נשמת יקיריך

עכשיו הזמן להנציח נשמות יקיריך שיום השנה שלהם בחודשים:
חשוון - כסלו - טבת - שבט - אדר
רבות לומדים את הדף היומי והמשנה
במסכת שקלים - יומא
לעילוי נשמת יקיריך

חייגו: **03-5775307** (ר' משה)

